

СОЦІАЛЬНА ПЕРЦЕПЦІЯ В ДОБРОВІЛЬНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

В умовах сучасної дійсності все більше і більше людей потребують добровільної допомоги професійного спеціаліста в області соціальної роботи. Для досягнення максимальної ефективності соціальний працівник повинен добре знати закономірності процесу комунікації, оскільки спілкування є специфічною рисою соціальної роботи як професійної діяльності.

Стиль поведінки соціального працівника, обумовлений сукупністю його особистісних якостей, його ціннісними орієнтаціями й інтересами, впливає на систему його відносин з іншими. Отже, особистісні якості соціального працівника, без сумніву відіграють велику роль в його професійній діяльності.

Щоб надати кваліфіковану допомогу клієнту, соціальний працівник повинний застосовувати у своїй діяльності ряд психологічних механізмів, що забезпечують процес сприйняття і допомагають перейти те зовнішнє сприйняття людини, що залежить від допомоги соціального працівника, до пізнання його внутрішнього світу, розумінню його цінностей і особистісних якостей, оцінці і прогнозу поведінки.

Ідентифікація буквально означає “уподібнення себе іншому”, фахівець із соціальної роботи може використовувати ідентифікацію для побудови припущення про внутрішній стан клієнта на основі спроби поставити себе на його місце.

Емпатію можна визначити як емоційне відчуття чи співпереживання іншому, що є важливою якістю соціального працівника. Механізм емпатії подібний з механізмом ідентифікації: і в тім, і в іншому випадку в наявності “прийняття в розрахунок” веління іншої людини.

Атракція – це поняття, що позначає виникнення при сприйнятті людини людиною привабливості одного з них для іншого.

Для того щоб забезпечити прогнозування ситуації потрібно взяти до уваги “ефекти”, що виникають у процесі міжособистісної перцепції. Найбільш значимими є: ефект ореола (накладення інформації про клієнта на образ, створений заздалегідь), ефект новизни і первинності (тобто те, що в сприйнятті знайомої людини остання інформація виявляється найбільш значимою, а при сприйнятті незнайомої людини переважає інформація, пред’явлена раніше). Усі ці ефекти можна розглядати як прояв процесу

стереотипізації, що може привести з одного боку, до скорочення процесу пізнання, у випадках коли це необхідно, а з іншого боку – до уникати таких упереджень, тому що вони можуть нанести серйозну шкоду спілкуванню з клієнтом виникнення упередження.

Пізнаючи іншу людину, відбувається емоційне оцінювання її, намагання зрозуміти вчинки, спрогнозувати її поведінку та змоделювати власну. Цього досягають завдяки використанню механізмів ідентифікації, емпатії, егоцентризму, рефлексії, стереотипізації, каузальної атрибуції, ефектів соціальної перцепції та ін.

Особливостями соціальної перцепції є:

- **активність** суб'єкта соціальної перцепції, що означає, що соціальний об'єкт (індивід, група і т. д.) не пасивний і небайдужий але відношенню до сприймаючого суб'єкту, як це має місце при сприйнятті неживих предметів. Впливаючи на суб'єкт сприйняття, що сприймається людина прагне трансформувати уявлення про себе в сприятливу для своїх цілей сторону;

- **вмотивованість** суб'єкта соціальної перцепції, яка свідчить, що сприйняття соціальних об'єктів характеризується більшою злітністю пізнавальних компонентів з емоційними (афективними) компонентами, більшою залежністю від мотиваційно-сислової структури діяльності сприймає суб'єкта.

Отже, соціальна перцепція як складена процесу спілкування відіграє велику роль у діяльності фахівця із соціальної роботи, тому що вона дає можливість, по-перше, на зовнішньому прояві зрозуміти, що собою представляє клієнт, проникнути в глибину його особистісної структури, з'ясує особливості його індивідуальності; а по-друге, дає можливість по зовнішніх поведінкових ознаках визначити емоційний стан клієнта, пережитий їм у даний момент, тобто формує в соціального працівника емпатійне відношення до клієнта, що є важливим фактором в успішній діяльності соціально працівника, оскільки клієнт починає активно довіряти людині, що проникнула його проблемою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гойхман О. Я., Надеїна Т. М. Основи мовної комунікації: Підручник[посібник]. – М. : ІНФРА-М, 2007. – 455 с.
2. Попович В. М. Принцип людино центрizmu в соціальній роботі: мотиваційні фактори професійної діяльності соціальних працівників. Нова Парадигма: журнал наукових праць / голов. ред. В. П. Бех., Нац. пед. ун-т М. П. Драгоманова; творче об'єднання «Нова парадигма». – Вип. 113. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С. 186–195.

3. Социальная защита отдельных категорий населения : учеб. пособие / А. Н. Аверин ; Рос. акад. гос. службы при Президенте Рос. Федерации. – М. : Изд-во РАГС, 2009. – 114 с.

4. Социальная работа: теория и практика : сб. науч. ст. / М-во труда и соц. защиты населения Респ. Башкортостан, Вост. ин-т экономики, гуманитар. наук, упр. и права ; [под общ. ред. Р. Ф. Гатауллина и Е. Г. Ситдиковой]. – Уфа : Вост. ун-т, 2013. – 90 с.